

СЕНДЕЦЬКИЙ Андрій Владиславович

Аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<http://orcid.org/0000-0001-6821-1785>

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ХХІ СТ. УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ ОЗНАКИ

Культурна дипломатія – комплекс цілеспрямованих дій, що направлені на обмін ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури, з метою зміцнення міжкультурного взаєморозуміння (Cumings 2009; Сербіна, Кучмій 2011; Шамборовський, Мусієнко 2016). За Ф. Баргхоном культурна дипломатія є маніпуляцією культурними матеріалами із метою пропаганди (Barghoorn 1976). Заходи, які реалізуються урядом держави з метою досягнення власних інтересів і формування позитивного образу своєї країни – публічна дипломатія, до якої належить культурна дипломатія (Hamelink 1983; Осієрка, Ryniejska 2005; Гуцал 2015; Сухорольська, Турчин 2019; Сухорольська, Климчук 2022; Хоменська, Івашук 2023).

Дослідники проводять паралелі між поняттями «культурна дипломатія» та «м'яка сила» (Луценко 2011; Мусієнко 2015). Окрема складова співробітництва держав на міжнародному рівні дає можливість державі вирішити зовнішньополітичні завдання за відсутності використання політичної, економічної або військової сили (Nye 2004). «М'яка сила» є поняттям дещо ширшим аніж культурна дипломатія, адже включає інші важелі міжнародного впливу і комунікацій, зокрема у галузі релігії, науки та освіти. Натомість культурна дипломатія охоплює сфери діяльності: мистецтво, зокрема театр, музику, кінематограф, літературу, а також харчування, спорт та репрезентацію спадщини у формі популяризації досягнень і надбань. –Важливо зауважити, що усі центри, які створені за кодомом для репрезентації культури країни, переважно мають чотири основні складові: мовну; інформаційну; культурну; освітню.

Окрім різнорівневих понять міжнародних відносин існують уніфіковані їхні конструкти – моделі культурної дипломатії, які історично сформувалися в умовах певної суспільно-політичної й історико-культурної парадигми.

Розрізняють дві основні моделі культурної дипломатії (Гавриленко 2014). Для американської моделі культурної дипломатії властиво: невіддільність культури від публічної політики США; відсутність спеціалізованих органів, які керують культурною дипломатією країни; діяльність забезпечується апаратом заступника держсекретаря з публічної дипломатії та публічної політики, який відповідає за підтримку веб-сайтів посольств та наповнення їх змістом, публікацію друкованих видань для країн перебування їх мовою, програми обміну, здійснює нагляд та підтримку автономних урядових структур та неурядових організацій.

Європейській моделі культурної дипломатії характерно: виокремлення її як складової публічної дипломатії; функціонування окремих органів, які здійснюють культурний напрямок зовнішньополітичної діяльності держави.

Розрізняють три європейські моделі культурної дипломатії. Французька модель культурної дипломатії є особлива тим, що послуговується принципом жорсткої централізації і прямого державного контролю; політика здійснюється через урядові структури або спеціально створені національні інституції у зарубіжних країнах. Британська модель культурної дипломатії свою особливість проявляє у принципі незалежного контролю; в адміністративній і координуючій відповідальності за реалізацію стратегії зовнішньої культурної політики делегована неурядовим інститутам, хоча вони тісно співпрацюють із посольствами своєї держави. Особливості німецької культурної дипломатії проявляються у принципі децентралізованої організаційної моделі; відносно частковому контролю держави і централізації міжнародної культурної діяльності; у практичній реалізації стратегії неурядовими організаціями, діяльність яких фінансується державою у межах відведеної для них компетенції.

Культурні дипломатії України та Польщі належать до публічної політики обох держав, тому тісно пов'язані з їх державним устроєм та особливостями ідеології. Обидві держави мають чимало спільних культурних рис, а також спільне історичне минуле. Це вплинуло на культуру Польщі та України, відповідно впливає і на культурну дипломатію. Процес вступу Польщі до ЄС сприяв розвитку публічної дипломатії як концепції у країні. Вперше про публічну дипломатію та її складові у польському Міністерстві закордонних справ (МЗС) було згадано на початку цього століття. У 2008 р. департамент МЗС Польщі, відповідальний за промоцію країни за кордоном, було перетворено на Департамент громадської та культурної дипломатії. Політика Польщі, на відміну від британської моделі, характерна тим, що культурні установи та державні органи активно співпрацюють один з одним. Польща характеризується централізованою моделлю культурної дипломатії, оскільки основним координатором виступає саме МЗС, що уподібнює її до французької моделі культурної дипломатії. Мета діяльності – популяризація саме польського наукового і культурного життя, подій та явищ, що відбуваються у Польщі. Польські інституції, хоча співпрацюють з осередками вивчення польської мови, проте безпосередньо не надають такої послуги, на відміну, скажімо, від Британських Рад. Проте намагаються тісно співпрацювати з місцевими організаціями, щоб активно контактувати з місцевою аудиторією та провадити політику економ-бюджету (Мателешко 2019). Культурна дипломатія Польщі характеризується тим, що уможливорює створювати ексклюзивну програму з кореляцією специфіки країни, у якій перебуває ця інституція; культурні заходи активно організовує у межах своєї країни, заохочуючи велику кількість туристів; активно запроваджує «дипломатію спадщини»; розвиває наукову дипломатію шляхом проведення спільних міжнародних досліджень, наукових обмінів, програм академічної мобільності вчених, здобувачів вищої освіти тощо (Сендецький 2021).

Публічна дипломатія України перебуває на етапі становлення (Кубко 2022; Розумна 2016). Хоча наша держава здобула незалежність ще у 1991 р., дипломатичні відносини у сфері публічної дипломатії та культурної, як її складової, протягом перших двох десятиліть не були розвиненими. Відсутність стратегії, матеріальних та людських ресурсів, які б підняли дипломатичний вектор розвитку України на якісно новий рівень до сьогодні дається взнаки (Сендецький 2022). Певні зрушення у культурній та публічній дипломатії проявилися лишень у 2015–2019 рр., коли дипломатичні відносини з іншими державами вийшли на інший рівень

домовленостей. У 2015 р. МЗС України заявило про новий напрям своєї роботи – публічну дипломатію.

Спільні ознаки моделей культурної дипломатії України і Польщі: дублювання функцій культурної дипломатії між МЗС та Міністерством культури (МК). У Польщі Інститут Адама Міцкевича фінансується МК, реалізовує програми обмінів («Gaude Polonia»), заходи, навчальні курси, співпрацює з установами МЗС (Польський інститут). В Україні функції культурної дипломатії дублюються МЗС України, Міністерством культури та інформаційної політики України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді та спорту України, Інститутом книги тощо, тому можуть виникати конфлікти інтересів.

Практичну реалізацію стратегії зміцнення культурної дипломатії здійснюють неурядові організації, діяльність яких фінансується державою у межах відведеної для них компетенції, що, відповідно проявляє певні ознаки німецької моделі культурної дипломатії.

Висновки

Спільні риси України і Польщі в культурних дипломатичних відносинах: комбінована французько-німецька модель культурної дипломатії, що характеризується активною співпрацею державних та недержавних установ; взаємодія з представниками власної діаспори; запроваджені комеморативні практики; співпраця з різними міжнародними організаціями.

Однією з небагатьох відмінностей моделі культурної дипломатії є стан її сформованості: Польща її розвивала ще у ХХ ст., а Україна звернула увагу на неї лише в останні роки, особливо в умовах повномасштабної російсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Гавриленко, І. (2014). Концепції та моделі здійснення культурної дипломатії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Випуск 2(41), 5-9.*
2. Гуцал, С. А. (2015), Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних засад. *Вісник Інституту міжнародних відносин «Міжнародні відносини. Серія Політичні науки», 9,*
http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/2473
3. Кубко, В. (2022). Культурна дипломатія в системі стратегічних комунікацій України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії, 45,* 125-134.
4. Луценко, А. (2011). «М'яка сила» в сучасній геополітиці. Київ: Центр вільної преси. 216 с.
5. Мателешко, Ю. П. (2019). «М'яка сила» Польщі в Україні: освітні та культурні інструменти. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник», 105,* 90-94.
6. Мусієнко, І. В. (2015). Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. *Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи (Львів, 25-26 грудня 2015).* (с. 118-121). Львів: Львівська фундація суспільних наук.

7. Розумна, О. (2016). Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. 53 с.
8. Сендецький, А. (2021). Українсько-польська театральна діяльність початку ХХІ ст.: осмислення діалогу культур сусідів і стратегія його вивчення. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* (с. 26-28). Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.
9. Сендецький, А. (2022). Національні оперні театри України в українсько-польському культурному діалозі початку ХХІ ст.: аналіз офіційних сайтів. *Гуманітарний корпус: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії. Випуск 43.* (с. 25-28). Вінниця: ТОВ «ТВОРИ».
10. Сербіна, Н. Ф., Кучмій О. П. (2011). Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 100 (1), 122-131.
11. Сухорольська І., Турчин Я. (2019). Громадська дипломатія та демократичний імідж держави. Львів: Видавництво Тараса Сороки. 272 с.
12. Сухорольська, І., Климчук, І. (2022). Громадська (публічна) дипломатія в умовах агресивної війни Росії проти України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії*, 43, 322-331.
<https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.39>
13. Хоменська, І., Іващук, О. (2023). Базові концепти публічної дипломатії. *Інноваційна економіка*, 38 (4), 13-19. doi:<https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.4.2>
14. Шамборовський, Г., Мусієнко, Н. (2016). Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інститутів громадянського суспільства в Україні (програмний документ). *Агора*, 14, 91-100.
15. Barghoorn, F. C. (1976). *The Soviet Cultural Offensive: The Role of Cultural Diplomacy in Soviet Foreign Policy.* Westport: Greenwood Press. 353 p.
16. Cummings, M. C. (2009). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey.* Cultural Diplomacy Research Series. (p. 1-15). Washington DC: Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture).
<http://www.AmericansForTheArts.org>
17. Hamelink, C. J. (1983). *Cultural Autonomy in Global Communications: Planning National Information Policy.* Longman. 143 s.
18. Nye, J. S. Jr. (2004). «Soft power»: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 208 p.
19. Ocieпка, В., Ryniejska, М. (2005). Public Diplomacy and EU. Enlargement: the Case of Poland,
https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20050800_cli_paper_dip_issue99.pdf

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА НАМ УКРАЇНИ
ЗЕЛЕНОГУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ
ТА ЕТНОЛОГІЇ ІМ. М. Т. РИЛЬСЬКОГО

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Міжнародної наукової конференції

УКРАЇНА ТА ЄВРОПА.

КУЛЬТУРА В ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

20–21 вересня 2023 року

Київ

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної наукової конференції «УКРАЇНА ТА ЄВРОПА. КУЛЬТУРА В ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ», проведеної в рамках Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії мистецтв України «Мистецький простір і культурна динаміка України у вимірах людського» на 2023-2025 роки, затвердженої Постановою Президії Національної академії мистецтв України №1/1-09 від 19 січня 2023 р.

Конференція зареєстрована в УкрІНТЕІ.
Посвідчення №254 від 25 квітня 2023 року

НАЙДЕНКО Вікторія Олександрівна СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ ХАРКІВСЬКОГО МИСТЦЯ ВІКТОРА ГОНТАРІВА.....	99
НЕСТЕРЕНКО Андрій Олександрович СТІНОПИС СВЯТО-МИХАЙЛІВСЬКОЇ ЦЕРКВИ В С. КРАЙНИКОВО НА ЗАКАРПАТТІ: ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ	101
ПАВЛЮК Ігор Зиновійович (PAVLYUK Ihor) ДИСКУРС ВІЙНИ У ПОЕЗІЇ «АФГАНЦЯ» ВОЛОДИМИРА ПОГОРЕЦЬКОГО	103
ПОЛЯКОВА Марина Володимирівна ВІД «БАТЬКІВЩИНИ-МАТЕРІ» ДО «УКРАЇНИ-МАТЕРІ»: РАДЯНСЬКИЙ МОНУМЕНТ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	107
ПРАВИЛО Ірина Олександрівна АУДІОВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ АДВОКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ НА ШЛЯХУ ТВОРЕННЯ НОВИХ СМИСЛІВ В УМОВАХ ІСТОРИЧНИХ ВИКЛИКІВ	109
ПРИЛІПКО Ірина Леонідівна ПАМ'ЯТЬ І ТРАВМА ВІЙНИ У МАЛІЙ ПРОЗІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА	112
ПРОТАС Марина Олександрівна ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ: КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА УКРАЇНА ПОМІЖ ПОСТ-ЕТНІЧНИМ ГЛОБАЛІЗМОМ ТА ІДЕНТИЧНІСТЮ	115
ПОНОМАРЕНКО Олександра ПОВЕДІНКА — ОСНОВНИЙ ВИРАЖАЛЬНИЙ ЗАСІБ ХАРАКТЕРУ ГЕРОЯ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ТВОРІ.....	118
РЕЗНІЧЕНКО Юлія Олегівна СЕСТРИНСТВО, КОХАННЯ Й ПІДПІЛЬНЕ ЖИТТЯ В НАРАТИВІ ПОВІСТІ «БЛИЗНИЦЯ» І. СТЕФ'ЮК	121
СЕНДЕЦЬКИЙ Андрій Владиславович КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ХХІ СТ. УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ ОЗНАКИ.....	124
СМОЛЬНИЦЬКА Ольга Олександрівна ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО (ВИТИНАНКИ) УКРАЇНСЬКОЇ КИТАЇСТКИ ЯРОСЛАВИ ШЕКЕРИ ЯК АРХЕТИПНІ ПРИКЛАДИ ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ.....	128
СОКОЛЮК Людмила Данилівна ЧИ ПОТРІБНА ХАРКОВУ СКУЛЬПТУРНА ОСВІТА?	131
СОКОЛЮК Оксана Василівна ХУДОЖНІ ВИСТАВКИ НА СУМЩИНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	134
СУГЛОБІНА Катерина Сергіївна «ВНУТРІШНЯ ЕМІГРАЦІЯ»: МОДЕЛЬ ВИЖИВАННЯ МИТЦЯ У ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМІ. НА ПРИКЛАДІ КАРЛА АМАДЕУСА ГАРТМАНА.....	136
СУРНІН Микита Сергійович ДИСПЕРСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ. АНТИ-КУЛЬТУРОНІКА.....	139
ФЕДУРУК Олександр Касьянович АКТУАЛЬНІСТЬ ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ ВИКРАДЕНИХ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ЇЇ АГРЕСІЮ В УКРАЇНУ 2022 РОКУ.....	141